

Dokumenti

Tri deklaracije, ki jih objavljamo v nadaljevanju, so delovni dokumenti z Ministrske konference v Göteborgu, 14-15 november 2005 »Na poti v družbo znanja – skandinavska izkušnja«. Ministrska deklaracija s te konference je bila objavljena v prejšnji številki revije Organizacija: letnik 39 (2006), številka 1, str. 84 – 87.

Razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije (delovna deklaracija)

Kaj so izzivi razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije?

1. V primerjavi z največjimi konkurenti Evropa daleč zaostaja pri investiranju v informacijsko in komunikacijsko tehnologijo. Leta 2004 so se edino skandinavske dežele, Nizozemska in Velika Britanija lahko primerjale z Združenimi državami in Japonsko po porabi sredstev za informacijsko in komunikacijsko tehnologijo kot odstotka BDP-ja. Države članice, ki so se Evropski uniji pridružile maja 2004 (t. i. EU10), ostajajo daleč zadaj. Med njimi in ostalimi nastaja vse večji digitalni razkorak, ki bi sicer moral biti vse manjši. Vendar so se investicije v informacijsko in komunikacijsko teh-

nologijo izkazale za največjega pospeševalca produktivnosti in rasti, še prav posebej tam kjer so jih spremljala prizadevanja za nadzor ponudbe in potrošnje e-veščin, ter skrb za odpravo pomanjkanja in popravo neustrezne zakonodaje.

2. Da bi proizvodnja informacijske in komunikacijske tehnologije v Evropski uniji ostala konkurenčna, je potrebno v storitve vložiti več znanja, kar zahteva večja razvojna in raziskovalna vlaganja in kvalificirano delovno silo, medtem ko se mora izdelava osredotočiti na razvojno in raziskovalno intenzivne izdelke visoke kakovosti in dodane vrednosti. Če ponovimo, Evropska unija kot celota, in še prav posebej EU10, daleč zaostaja, ker porabi le 18% vseh sredstev, ki jih vložijo v razvoj in raziskave, v raziskave na področju informacijske in komunikacijske tehnologije, kar je precej manj kot v Združenih državah in na Japonskem, kjer v te namene porabijo 34% oziroma 35%.
3. S stališča kohezivnosti Evropske unije je vitalnega pomena, da se zagotovi razpoložljivost informacijske in komunikacijske infrastrukture po vseh regijah. Danes približno polovica prebivalstva Evropske unije ne more v celoti uživati koristi razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije ali pa je za to sploh povsem prikrajšana. Stopnja uvajanja širokopasovnih mrež v EU10 še naprej ostaja izredno nizka, kar preprečuje podjetjem in gospodinjstvom, da bi prevzemala rešitve informacijske in komunikacijske tehnologije, kar ima za posledico nastajanje nezadostnosti na področju ponudbe in povpraševanja po izdelkih informacijske in komunikacijske tehnologije ter storitvah javnega in zasebnega sektorja. Investicije v infrastrukturo mora spremljati precej hitrejša reforma regulatornih postopkov na področju informacijske in komuni-

kacijske tehnologije, kar trenutno predstavlja oviro za inovacije.

4. Prav tako pomembno je, da se spozna potencial informacijske in komunikacijske tehnologije za doseganje tistih, ki so odrinjeni, naj si živijo v težko dostopnih krajih, naj bodo starejši ali mlajši ali kdorkoli drug, ki ni udeležen v toku glavnega dogajanja. Potrebno je preveriti, kje tržišče pušča praznino, ki se jo lahko odpravi z javno politiko, javnim investiranjem ali bolj sofisticiranimi oblikami skupnega javnega in zasebnega financiranja.

Česa se lahko naučimo iz skandinavske izkušnje?

5. Na lestvici najbolj razvitih držav na področju razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije v nasprotju s povprečjem, ki ga dosega Evropska unija, skandinavske države zavzemajo štiri od šestih pozicij med najbolj razvitimi državami na svetu. Informacijska in komunikacijska tehnologija predstavljata 15-20% v celotnem proizvodnem output-u in 12-14% realizacije na sektorju storitev. To ima velik učinek na področju zaposlovanja, z 10% zaposlenih v zasebnem sektorju v skandinavskih deželah, na tistih sektorjih, ki so povezani z informacijsko in komunikacijsko tehnologijo. Ta nivo so te države postopno dosegle, tako da so investirale velik delež BDP-ja za raziskave in razvoj na sploh in še prav posebej za raziskave in razvoj na področju informacijske in komunikacijske tehnologije. Pri tem so vlogo katalizatorja odigrala velika podjetja kot sta na primer Ericsson in Nokia, ki investirata velik del dobička v raziskave in razvoj.
6. Uspeh skandinavskih dežel je prav tako zgrajen na partnerskih t. i. 'trojne spirale', ki jih spodbuja kultura preglednosti in odprtosti, in ki so prispevala k

ustvarjanju globalne odličnosti na določenih tehnoloških področjih (mobilne komunikacije, transportna telematika, širokopasovne komunikacije). Na primer, Švedska je ustvarila številne kompetentne grozde informacijske in komunikacijske tehnologije – eden teh je grozd dejavnosti na področju prevozne telematike v Göteborgu, ki je osredotočen okoli Lindholmeovega znanstvenega parka.

7. Prav tako je pretežno pokritje s širokopasovnimi mrežami (več kot 90% v treh skandinavskih deželah, ki so članice Evropske unije) ustvarilo stvarni temelj za aplikacijo in razvoj inovativnih javnih in zasebnih storitev in testiranje najnovejših tehnoloških rešitev informacijske tehnologije. Skandinavske dežele so tudi prišle do spoznanja, da mora investicije v infrastrukturo spremljati reforma regulative, kot je na primer hitra liberalizacija na Švedskem, s katero naj bi spodbudili inovacije.
8. Pri spodbujanju razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije v skandinavskih deželah so pomembno vlogo odigrala sredstva iz javnih skladov Evropske unije in držav samih in vlade skandinavskih držav same priznavajo, da morajo nadaljevati z investiranjem v informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, da bi obdržale svoje vodstvo.

Kakšne ukrepe naj države članice sprejmejo?

9. Naslednjih sedem let predstavlja za vse prelomno priložnost, da se pride do uspeha ali do poloma, še prav posebej pa za države članice EU10, da povečajo investicije in razširjenost informacijskih in komunikacijskih tehnolo-

logij in ujamejo evropsko povprečje, kar jim bo omogočilo povečati konkurenčnost.

10. Nedavno sprejete smernice¹ na nivoju Evropske unije za strukturne sklade za obdobje od 2007 do 2013 in akcijski načrti za informacijsko družbo (i2010) predstavljajo akcijski okvir, ki se ga države članice in regije lahko poslužijo, ko si prizadevajo najti rešitev za najbolj učinkovito uporabo sredstev Evropske unije in države same, s katerimi bi dodatno povečali investicije v zasebni sektor. Te vključujejo:
 - izkoriščanje ekspertizne niše, ki obstaja v informacijski in komunikacijski tehnologiji, tako da se poveča financiranje centrov odličnosti ali grozdov, ki naj temelji na obstoječih tehnoloških koristih ter tesnem partnerstvu med javnim sektorjem, univerzami in industrijo;
 - spodbujanje sodelovanja v Šestem okvirnem programu in v prihajajočem Sedmem prek boljšega posredovanja informacij v dostopnosti.
 - spodbujanje ponudbe in povpraševanja po izdelkih in storitvah informacijske in komunikacijske tehnologije (tematski razvojno raziskovalni programi s področja informacijske in komunikacijske tehnologije, portali za posredovanje med kupci in prodajalci, on-line upravne storitve, uprava kot vzor uporabnika, nabava inovativne in komunikacijske tehnologije itd.)
 - usklajene investicije z zahtevano reformo regulative, kot je revizija spektra uporabe in reforma postopkov dodeljevanja, z namenom da bi sprostili inovativni potencial.
 - povečane investicije v izobraževanje in usposabljanje na področjih, ki so povezana z informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, da bi ustvarili ustrezno temeljno izobrazbeno podlago

(npr. kompetentni programi s področja informacijske tehnologije za mala podjetja, širjenje izobraževanja o informacijski tehnologiji po šolah, sheme certificiranja izobraževanja s področja informacijske tehnologije itd.)

- zagotavljanje širjenja in prevzemanja naprednih rešitev informacijske in komunikacijske tehnologije po javnem sektorju, podjetjih in gospodinjstvih (demonstracijski programi, platforme e-poslovanja, dostop prek javnih in neprofitnih centrov itd.);
 - zagotavljanje razpoložljivosti mrežne infrastrukture, kjer je trg ne uspe zagotoviti po dostopnih cenah in ob ustreznem nivoju podpore zahtevanim storitvam, še prav posebej v oddaljenih krajih podeželja in v novih državah članicah.
11. Partnerstva med zasebnim in javnim sektorjem so ključni instrumenti v primerih, kjer so velike koristi za družbo, kamor pa se zaradi tveganj ali obsega zasebni sektor obotavlja sam investirati. Ta partnerstva so najbolj učinkovita tam, kjer obstaja eksplicitna politična obveza s strani nacionalnih vlad, da vključi zasebni sektor v javnega. Evropska unija je pripravljena podpreti takšna partnerstva tako da zagotovi financiranje prek strukturnih in kohezijskih skladov kot tudi prek svoje finančne institucije, Evropske investicijske banke, v primeru da projekti izpolnjujejo vse potrebne kriterije.

¹ Še prav posebej »Kohezijska politika pri podpori rasti in zaposlovanja: strateške smernice skupnosti, 2007-2013«, COM (2005) 0299 z dne 5. 7. 2005; pobuda i2010 o evropski informacijski družbi za rast in zaposlovanje kot tudi navedbe, ki se nanašajo na informacijsko in komunikacijsko tehnologijo v predlaganem Sedmem okvirnem programu in v programih konkurenčnosti in inovativnosti.

E-uprava, moderniziranje in inoviranje v javnem sektorju s ciljem, da se okrepi gospodarstvo znanja (delovna deklaracija)

S katerimi izzivi se srečujemo pri uvajanju e-uprave?

1. E-uprava predstavlja uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije v javni upravi z namenom, da se modernizira nudenje storitev tako, da se vpelje inovativne tehnike in organizacijske spremembe. V svoji najširši opredelitvi zajema e-zdravstvo in e-učenje. Poleg izboljšanja kakovosti in hitrosti nudenja storitev državljanom in podjetjem so v primeru investiranja v e-upravne storitve tudi velike gospodarske koristi, saj znižujejo stroške in javno in zasebno potrošnjo usmerjajo k drugim družbenim in gospodarskim ciljem.
2. Vendar je Evropska unija soočena s še vedno omejenimi on-line transakcijami med javno upravo, podjetji in državljani. Položaj v državah članicah, ki so se pridružile maja 2004 (EU10), je zelo različen. Estonija, na primer, dosegata takšno razvitost kot vodilne države v Evropski uniji, Švedska, Finska, Avstrija in Velika Britanija, medtem pa mora večina EU10 držav še vedno nadoknaditi zaostanek, ki jih ločuje do EU povprečja v pogledu visoke razvitosti in razpoložljivosti storitev.
3. On-line razvitost javnih storitev se prav tako razlikuje od ene do druge ciljne skupine: storitve za podjetja namreč dosegajo višjo raven kot tiste za državljane. V skupini držav EU10 je kar 41% storitev za podjetja v celoti dosegljivih on-line, medtem ko je ustrezna številka za državljane le 20%. Za zadnjo skupino je značilno tudi to, da so tiste javne

storitve, ki prinašajo državi dohodek, dosegle precej višjo raven, medtem ko upravne obveznosti državljanov in podjetij dosegajo raven pod povprečjem.

4. Ovire, ki v EU10 preprečujejo nadaljnji razvoj storitev so med drugim omejena pokritost s širokopasovno tehnologijo in nezadostno številno javno dosegljivih mest, neustrezno pravno in regulatorno okolje, interoperabilnost med lokalno, regionalno in državno upravo, računalniška pismenost in zaupanje prebivalstva v varnost elektronskih komunikacij ter raven usposobljenosti zaposlenih po pisarnah javne uprave. Vrh vsega tesni proračunski okviri narekujejo omejitve v pogledu hitrosti reform.

Česa se lahko naučimo iz skandinavske izkušnje?

5. Že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so se skandinavske dežele začele zavedati, da je potrebno izdelati strateško vizijo razvoja e-uprave, da bi se izboljšala učinkovitost in vpeljale bolj inovativne rešitve. Te dežele so bile tudi v prvi vrsti pri preverjanju novih tehnoloških in organizacijskih prijemov na področju kot so napovedi za odmero davka, carinske deklaracije, storitve na področju zaposlovanja, sistemi za prenos podatkov iz podjetij v javni sektor itd. Posledica tega je, da so te države ves čas uvrščene na sam vrh razvitosti e-uprave v Evropi.
6. Skandinavska izkušnja pričuje tudi o tem, da je – preden se lahko oberejo sadovi e-uprave – potrebno znatno investirati v razvoj in implementacijo storitev e-uprave. Z mobilizacijo državnih sredstev in tistih iz strukturnih skladov Evropske unije je uspelo v določenih regijah doseči podporo za celo vrsto pilotskih projektov, tako na primer za on-line občinske storitve v zahodni Finski.

7. Poleg tega investicije v e-upravo v skandinavskih deželah postavljajo v ospredje tudi potrebo po partnersko utemeljenem pristopu pri razvoju novih storitev. Na primer, razvoj virtualne pisarne za stranke na Švedskem je zahteval sodelovanje z razvojnimi in raziskovalnimi centri zasebnih podjetij kot tudi z univerzami. Podobno je nastala Sjunit mreža na področju zdravstva kot plod široko zastavljenega sodelovanja med javnimi bolnicami, negovalnimi ustanovami, lekarnami itd...

Soočanje z izzivi v novih državah članicah

8. Na ravni Evropske unije Evropska komisija spodbuja države članice, tako da financira projekte in zagotavlja tehnično interoperabilnost e-upravnih storitev po vsej Evropi. V nedavno sprejetih strateških navodilih Unije za obdobje od 2007 do 2013 je Komisija poudarila, da ima zmogljivo in učinkovito nudenje javnih storitev – še prav posebej e-upravnih in e-zdravstvenih – pomemben potencialni učinek na gospodarsko rast in na omogočanje nove in učinkovite ponudbe storitev državljanom.
9. Državni in regionalni projekti e-uprave, ki bodo koristili finančno pomoč iz strukturnih skladov Evropske unije v obdobju 2007 do 2013 bodo morali upoštevati celo vrsto načel, med drugim:
 - potrebo, da se javna sredstva uporabi na stroškovno najbolj učinkovit način z, na primer, omogočanjem medorganizacijskih projektov in koordiniranih ponudb za nova sredstva. Poleg tega morajo projekti, ki jih podpirajo sredstva iz strukturnih skladov v fazi načrtovanja vsebovati jasno analizo povpraševanja in povratno informacijo od uporabnika.
 - izogibati se temu, da bi investiranje v e-upravo zaradi velikih razlik med regijami ali skupina-

mi znotraj populacije glede dostopa do informacijske in komunikacijske tehnologije in interneta (na primer prek investiranja v javne točke dostopa do interneta) zaostri ne pa razrešilo digitalni razkorak. Zahtevana je komplementarna politika, s katero bi se izboljšal dostop do online storitev in še prav posebej širokopasovne povezave, s katerimi se bo uvedla konkurenca, ki bo zniževala cene.

- potrebo, da se v primeru usposabljanja in dostopa do izdelkov sodeluje z zasebnim sektorjem, da se zmanjša tveganje in pritegne zasebni kapital. Sredstva iz strukturnih skladov za podporo e-uprave morajo biti dodeljevana ali koordinirana prek javno-zasebnih partnerskih okvirov.
 - zagotoviti, da investiranje javnega sektorja v informacijsko in komunikacijsko tehnologijo spremlja zadovoljivo financiranje za izboljšanje e-usposobljenosti tako v administraciji kot med uporabniki.
10. Prav tako je potrebno zagotoviti maksimiranje sinergij med investiranjem prek strukturnih skladov in ukrepi, ki so bili sprejeti za doseganje ciljev e-uprave v akcijskem načrtu e-Evropa 2005 na evropskem nivoju. Razrešitev regulatornih ali tehničnih zadev kot sta na primer okvir za elektronsko javno naročanje, interoperabilnost itd. lahko zagotovi kar največji učinek financiranja iz strukturnih skladov.
 11. Uporaba dobrih prijemov iz prakse (www.egov-goodpractice.org) iz drugih evropskih držav lahko omogoči tistim državam, ki zdaj zaostajajo v implementaciji e-uprave, da zaostanek nadoknadijo. Še prav posebej bi morali dajati prednost izgrajevanju na obstoječih ali na novih platformah za spodbujanje nacionalnega in medregionalnega sodelovanja med skandinavskimi državami in EU10.
 12. Z ozirom na bodoče tehnološke in organizacijske inovacije na področju e-uprave, morajo drža-

ve članice zagotoviti, da so povečano financiranje in promocijski ukrepi sprejeti z namenom, da se spodbudi sodelovanje državnih raziskovalnih skupin v raziskavah, ki se nanašajo na e-upravo, v zdajšnjem Šestem in prihodnjem Sedmem IST programu.

13. In končno, pomembno je, da se upošteva poglavje »spodbujanje informacijske družbe za vse« v skupnih strateških navodilih za strukturne sklade Evropske unije, ki opozarja na uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije kot največje spodbude za izboljšanje konkurenčnosti in s katero naj bi nudili javne storitve vsem, vključno tistim, ki so odrinjeni. Razpoložljivost in dostopnost informacijske in komunikacijske tehnologije sta lahko vključujoči sili, ki krepita družbeno kohezijo, medtem ko tudi krepita gospodarsko rast in zaposlovanje.

Razvoj in uporaba inovacijskih grozdov (delovna deklaracija)

Kateri so izzivi pri spodbujanju inovacijskih grozdov?

1. Grozdi so združenja konkurenčnih, med seboj odvisnih podjetij in institucij, ki sodelujejo, in jih povezuje sistem tržnih ali netržnih vezi. Grozdi obsegajo celo vrsto organizacij, ki so konkurenčno pomembne, vključno z vladnimi institucijami, univerzami, agencijami, ki postavljajo standarde, znanstvenimi centri, organizacijami za poklicno usposabljanje in trgovinskimi združenji. Raziskave so pokazale, da grozdi podjetij in usposobljeni delavci lahko predstavljajo eno od ključnih gonil gospodarske rasti v manjših krajih, mestih ali celo regijah.

2. V Evropski uniji so grozdi najpogosteje zastopani na Finskem, v Italiji, na Danskem in Švedskem, medtem ko so v drugih deželah, še prav posebej v državah članicah, ki so se pridružile maja 2004 (EU10), grozdi manj razviti. Poročila iz držav članic skupine EU10 o družbi znanja, ki so bila pripravljena za to konferenco, in nekateri govorniki iz teh držav so poudarili ovire, ki preprečujejo razvoj grozdov v teh deželah, med katerimi so omenili pomanjkanje duha sodelovanja, prevladovanje majhnih družinskih podjetij, potrebo po natančni predhodni analizi o grozdovem potencialu, pomanjkljive vezi z raziskovalnimi ali specializiranimi ustanovami in močno prisotnost multinacionalk, ki prevladujejo v nabavnih verigah itd.
3. Dobra grozdova politika ima za posledico učinkovito sodelovanje med javnimi oblastmi in člani grozda. Takšen dialog daje političnim načrtovalcem dostop do enkratnega spoznanja in razumevanja okvirnih pogojev določenega sektorja kot tudi do informacij, ki so potrebne za izboljšanje teh pogojev. Za podjetja morajo biti programi zanimivi, sicer obstaja nevarnost, da bodo v grozdih dominirale ne-profitne organizacije. Jasno je tudi, da v primeru, ko zasebni sektor v grozdu ne sodeluje, to ne bo pripeljalo do gospodarskih koristi.

Česa se lahko naučimo iz skandinavske izkušnje?

4. Razprave, ki so predstavile podjetniške pobude grozdov, so poudarile pomembnost javnega financiranja (še prav posebej s strani Evropske unije) za razvoj grozdov v skandinavskih deželah. Primer za to je VINNVÄXT program Švedske agencije za inovacijske sisteme (VINNOVA), ki je z ustvarjanjem okolja in dinamičnih mrež za sodelovanje na področju raziskav in raz-

voja ter inovacij okrepil regionalne inovacijske sisteme in spodbudil trajni razvoj.

5. Pri vsaki grozdnji podjetniški pobudi predstavlja bistven element pospeševanje povezav in gradnja partnerstva. Skandinavska izkušnja ponazarja, da je izgrajevanje zaupanja in učinkovitega sodelovanja med podjetji, razvojnimi in raziskovalnimi institucijami ter javnimi oblastmi za vsako grozdno podjetniško pobudo ključnega pomena. Skandinavske dežele so dokazale, da je model trojne spirale učinkovit instrument za krepitev partnerstva med regionalnimi vlagatelji.
6. Izkušnja skandinavskih držav pri načrtovanju politike, s katero se spodbuja razvoj grozdov, daje priložnost za države skupine EU10, da se učijo iz dobrih praktičnih prijemov, še prav posebej v luči zdajšnjih naporov, da bi oblikovale svoje prioritete, ki naj bi bile financirane prek strukturnih skladov Evropske unije (2007-2013). Grozd, ki se prostira onstran državne meje (npr. v Oresund regiji), in medregijski grozd (npr. Scanbalt) in sodelovanje med skandinavskimi in baltskimi državami predstavljajo dober model tega, kaj se da doseči.

Za katero akcijo naj se nove države članice odločijo?

7. Odločitev za model grozda pa ne predstavlja univerzalnega zdravila za spodbujanje regionalne gospodarske rasti. Neformalne mreže, razvoj dobavnih verig in izboljševanje usposobljenosti delovne sile, vse to igra svojo vlogo pri ustvarjanju povezav med podjetji, povečevanju znanja in širjenju najboljših prijemov, s čimer se povečuje konkurenčnost in dviga gospodarska rast. Tiste dežele ali regije, ki se odločajo za politiko grozdov, morajo najprej identificirati in skrbno analizirati sektorje ali 'funkcionalne regije', v katerih ima javno financiranje razvoja grozdov gospodarski smisel.
8. Evropska unija je zavezana k podpori tistih prizadevanj, za katera je v strateških navodilih za obdobje 2007-2013 opredeljeno, da se s strukturnimi sredstvi lahko okrepijo v svojem sodelovanju med podjetji in med podjetji in javnimi raziskovalnimi ter visokošolskimi institucijami, s tem da se podpre oblikovanje regionalnih in nadregionalnih grozdov odličnosti.
9. Visoka stopnja tujih investicij v deželah skupine EU10, pogosto

iz drugih dežel Evropske unije, in pogosto omejen obseg nacionalnih tržišč je razlog za grozdne podjetniške pobude, ki naj bi bile v interakciji tako z notranjimi investicijami kot z razvojno izvozno politiko. Ključni element v pobudah za izgradnjo grozdov naj bi bil pomagati majhnim inovativnim podjetjem v EU10, da bi razvila trgovske vezi s kupci oziroma da bi jih povezali z izvori znanja drugje v Evropski uniji.

10. Kot je bilo na delovnih konferencah poudarjeno, skandinavsko-baltski prostor sodelovanja postaja vse večja stvarnost, podprta s podjetniškimi pobudami, s katerimi naj bi se pospešilo sodelovanje med podjetji in raziskovalnimi organizacijami v nadnacionalnih in medregionalnih 'virtualnih grozdih' (na primer na področju informacijske in komunikacijske tehnologije in biotehnologije). Nadaljnja podpora s strani države in Evropske unije naj bi imela za cilj še večjo mednarodno povezavo grozdov z drugimi državami članicami Evropske unije in evropskimi regijami, še prav posebej tistimi iz skupine EU10 in tistimi iz držav kandidat.